

فرمول
پلیست

۳ دین و زندگی

پایه دوازدهم

رشته تجربی، ریاضی و هنر

مؤلفان و مدرّسان

مرتضی محسنی کبیر

محمد رضایی بقاء

«اليس الله بكاف عبده» (زمر، ۳۶)

آیا خداوند برای بنده‌اش کافی نیست؟

کتابی که پیش رو دارید، حاصل تلاش برای ارائه مناسب و کاربردی از کتاب دین و زندگی پایه دوازدهم برای آمادگی امتحان نهایی است.

در این کتاب سعی شده است مطالب ضروری مطابق با جدیدترین تغییرات امتحانات نهایی به نحوی طبقه‌بندی شود که بتواند پاسخ‌گوی نیازهای دانش‌آموزان در راستای موفقیت آنان باشد. امیدواریم همه عزیزان دانش‌آموز از این نوشته بهره کافی را ببرند.

این کتاب شامل بخش‌های زیر است:

مشاوره: بیان تعداد آیات، احادیث، اشعار و بارم هر درس در امتحانات نوبت اول و دوم.

سبک مطالعه: اولویت‌بندی در فراگیری مطالب درس و بیان روش مطالعه به‌صورت صمیمی و محاوره.

ایستگاه آیه و حدیث و شعر: ترجمه روان آیه و حدیث و پیام‌های مختلف آیات و احادیث و اشعار در قالب سؤال و جواب و مشخص کردن کلیدواژه‌های آن‌ها.

تلنگر: حواست باشه! بیان نکات مشابه و گمراه‌کننده درس‌ها و دام‌های آموزشی.

نکته راهبردی: نکات کلی و میان‌بر برای درک بهتر مفاهیم مهم درس.

مرور سریع: طبقه‌بندی برخی از مفاهیم حجیم درس برای سهولت در یادگیری.

متن کتاب درسی: تمام متن کتاب درسی ذکر شده است و برای شرح بهتر درس، اصطلاحات و توضیحات اضافه در پزانتزها آمده است. در ضمن تمام سؤالات (۱) در ابتدا و یا در میان درس، (۲) تدبیر و تفکر در آیات، (۳) خودارزیابی، (۴) فعالیت کلاسی، (۵) بررسی‌ها، (۶) اندیشه و تحقیق براساس کتاب «راهنمای معلم» پاسخ داده شده است.

پزانتزها در درسنامه: برای توضیح بیشتر، کلمات مترادف یا ارجاع مطالب ترکیبی است.

تعریف اصطلاحات و مفاهیم کلیدی: آشنایی با تعریف اصطلاحات مهم درس.

درس در یک نگاه: ارائه خلاصه هر درس، جهت نگاهی کلی به درس و مطالعه سریع و مرور آن قبل از امتحان.

ایستگاه سؤال: انواع سؤالات مورد طرح در امتحان نهایی پس از پایان بخش‌ها و تیرهای فرعی درس، به‌صورت سؤال‌های میان درس.

پاورقی‌ها: بعضی از مطالب که نیاز به توضیح بیشتر دارد و در فهم مطالب موثر است، همچنین عبارات عربی برخی از آیات که در کتاب درسی فقط ترجمه فارسی آن‌ها آمده است.

سؤالات تشریحی: شامل تعداد زیادی سؤال متنوع منطبق بر امتحان نهایی در انواع مختلف آیات و احادیث، صحیح و غلط، جای خالی، پاسخ کوتاه، چندگزینه‌ای، کشف ارتباط، احکام (در درس ۸)، تعریف مفاهیم و اصطلاحات، پاسخ بلند (تشریحی) و درک مطلب برای آمادگی در امتحانات میان ترم و امتحان نهایی.

سؤالات ستاره‌دار: از هر درسی سؤالات مهم و ضروری انتخاب شده و با علامت ★ نشان‌گذاری شده است و کسانی که فرصت کم‌تری دارند، باید این سؤالات را حتماً ببینند و حل نمایند.

پاسخ‌نامه تشریحی: پاسخ‌هایی کافی متناسب با راهنمای تصحیح امتحان نهایی و بررسی دلیل نادرستی گزاره‌های غلط.

سؤالات CIP: این بخش شامل سؤالات دشوار و نکته‌دار و ترکیبی است که برای دانش‌آموزان نکته‌سنج و قوی‌تر طراحی شده است.

امتحان نهایی: ارائه چند دوره سؤالات امتحان نهایی سال‌های اخیر با پاسخ تشریحی.

هایلایت کتاب درسی (جزوه رایگان همراه کتاب): همه قسمت‌هایی که از سال ۹۷ تا ۱۴۰۴ به هر شکل و شمایلی از آن‌ها سؤال طرح شده، در کتاب درسی هایلایت کرده‌ایم و آدرس سؤالات را در قسمت پاورقی مشخص کرده‌ایم تا شب امتحان برای مرور و یادآوری از آن استفاده کنید. به قسمت‌های هایلایت نشده هم توجهی ویژه نمایید.

تشکر ویژه

در پایان شایسته است از همه عزیزانی که ما را در به ثمر رساندن این کتاب یاری نموده‌اند، آقایان مرتضی یعقوبی، تقی شفایی، منوچهر ستینه، مهدی زمانی‌نژاد، سید هادی هاشمی، سید کمال‌الدین سیفی، محمدرضا فرهنگیان، مجید فرهنگیان، سید کمال بااوسی، جعفر رنجبرزاده، علی‌مراد زنگنه، امین اسدیان‌پور، فردین سماقی، سعدی رضایی، هادی ناصری، حسین باغانی، محمدفخرالدین مرشدی تنکابنی، حمید حسین‌پور، ابوالفضل احدزاده، محمد هادی گوهری، محمدعلی عبادتی، محمد بختیاری، حسین مقدسی، حسین رضاییان، محسن بیاتی، آرمان جیلاردی، علی شلفی، عسکر امیرکلایی آندی، محمدحسین کریمی، بهرام پوروطن، سید هادی موسوی، حسن خانی (قیاض)، بیژن دیبا، سید عطا میرمحمدی، وحید دولتی، جوادعلی عباس‌زاده، محمدرضا ثابتی، حسین نقوی، محمدرضا رعیتی، محمدرضا رخشانی‌مقدم، سید احسان هندی و خانم‌ها وحیده کاغذی، محبوه ایتسام، فاطمه‌سادات خلیل پورسیدی، فاطمه واثقی، سیدفاطمه موسوی، حمیده صادقی و زهرا جعفری یزنی تشکر نماییم که اگر تشویق‌ها و همراهی‌ها آنان نبود، کار به سرانجام نمی‌رسید.

بارم‌بندی درس دین و زندگی ۳		
شماره درس	بایانی نوبت اول	بایانی نوبت دوم
اول و دوم	۵	۳
سوم و چهارم	۵	۳
پنجم و ششم	۶	۴
هفتم و هشتم	—	۵
نهم و دهم	—	۵
قرائت	۴	—
جمع	۲۰	۲۰

مرتضی محسنی‌کیور - محمدرضایی بقاء

www.gajlive.ir

شماره درس	ویدیو آموزش درس	ویدیو آزمون ۱ درس	ویدیو آزمون ۲ درس	لینک ویدیوهای جمع بندی
۱	 ۶۰ دقیقه	 ۳۰ دقیقه	 ۳۰ دقیقه	 ۱۰۰ دقیقه درس ۱ (دقیقه ۵ تا ۵۱) درس ۲ (دقیقه ۵۱ تا پایان)
۲	 ۶۰ دقیقه	 ۳۰ دقیقه	 ۲۵ دقیقه	
۳	 ۳۰ دقیقه	 ۳۰ دقیقه	 ۳۵ دقیقه	 ۱۰۰ دقیقه درس ۳ (دقیقه ۱ تا ۶۰) درس ۴ (دقیقه ۶۰ تا پایان)
۴	 ۳۵ دقیقه	 ۳۰ دقیقه	 ۲۵ دقیقه	
۵	 ۵۰ دقیقه	 ۲۰ دقیقه	 ۳۵ دقیقه	 ۱۰۰ دقیقه درس ۵ (دقیقه ۱ تا ۶۲) درس ۶ (دقیقه ۶۲ تا پایان)
۶	 ۶۰ دقیقه	 ۳۰ دقیقه	 ۳۰ دقیقه	
۷	 ۳۵ دقیقه	 ۲۰ دقیقه	 ۲۰ دقیقه	 ۱۰۰ دقیقه درس ۷ (دقیقه ۱ تا ۵۱) درس ۸ (دقیقه ۵۱ تا پایان)
۸	 ۶۰ دقیقه	 ۲۰ دقیقه	 ۲۰ دقیقه	
۹	 ۵۰ دقیقه	 ۲۵ دقیقه	 ۲۵ دقیقه	 ۱۰۰ دقیقه درس ۹ (دقیقه ۱ تا ۴۵) درس ۱۰ (دقیقه ۴۵ تا پایان)
۱۰	 ۶۰ دقیقه	 ۲۰ دقیقه	 ۲۰ دقیقه	

لینک ویدیوهای حل امتحان

 ۲۵ دقیقه	آزمون خرداد ۱۴۰۳	 ۲۵ دقیقه	■ آزمون درس ۱ و ۲
 ۲۵ دقیقه	آزمون مرداد ۱۴۰۳	 ۲۵ دقیقه	■ آزمون درس ۱ تا ۳
 ۲۵ دقیقه	آزمون دی ۱۴۰۳	 ۳۰ دقیقه	■ آزمون درس ۴ و ۵
 ۳۰ دقیقه	آزمون خرداد ۱۴۰۴	 ۲۵ دقیقه	■ آزمون نیمسال اول (۱)
 ۴۰ دقیقه	آزمون مرداد ۱۴۰۴	 ۲۵ دقیقه	■ آزمون نیمسال اول (۲)
 ۲۵ دقیقه	آزمون دی ۱۴۰۴	 ۲۵ دقیقه	■ آزمون درس ۷ تا ۱۰
 ۲۵ دقیقه	آزمون تیر ۱۴۰۵	 ۲۵ دقیقه	■ آزمون خرداد ۱۴۰۲

لینک در اینجا

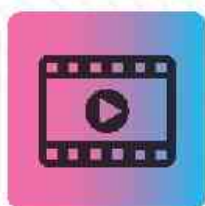
برای دریافت ۲۶ دوره آزمون تألیفی
درس به درس QR-Code را اسکن کنید.
(دریافت آزمون‌ها نیازمند عضویت در
پیام‌رسان به و یا ای‌تا است.)

لینک در به

عناوین درس ها	درسنامه	سوالات	پاسخ
هستی بخش	۱۰	۲۲	۲۴۸
یگانه بی همتا	۳۲	۴۲	۲۵۰
توحید و سبک زندگی	۵۲	۶۲	۲۵۴
فقط برای تو	۷۲	۸۴	۲۵۷
قدرت پرواز	۹۶	۱۰۷	۲۶۰
سنت های خداوند در زندگی	۱۱۸	۱۳۳	۲۶۴
بازگشت	۱۴۸	۱۵۸	۲۶۹
زندگی در دنیای امروز و عمل به احکام الهی	۱۷۰	۱۸۲	۲۷۳
پایه های استوار	۱۹۸	۲۱۱	۲۷۹
تمدن جدید و مسئولیت ما	۲۲۲	۲۳۳	۲۸۳
آزمون		۲۹۰	۲۹۵
آزمون		۲۹۱	۲۹۵
آزمون		۲۹۳	۲۹۶

۳۰ ساعت آموزش
ویدئویی

کتاب
الکترونیکی

فرمول ۲۰ هیبرید یک کتاب نیست
یک دوره آموزشی کامل است

به دنیای هیبرید گام
گام اختصاصی ورود

www.gajlive.ir

درس در یک نگاه

مهم ترین اعتقاد دینی (اصل و حقیقت توحید)

- ۱ اسلام = دین توحید
- ۲ قرآن = کتاب توحید
- ۳ بدون توحید، اعتقاد دیگری اعتبار ندارد.
- ۴ سرلوحه دعوت همه پیامبران توحید بوده است.
- ۵ توحید مبنای روحی در پیگرد معارف و احکام دین، به آن حیات و معنا می بخشد.
- ۶ آیه: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَتَمَّ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾: اصل توحید.
- ۷ آیه: ﴿وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾: اصل و حقیقت توحید.

برخی مراتب توحید

- اصل و حقیقت توحید = اعتقاد به خدای یگانه ای که بی همتاست و شریکی ندارد.
- جمله «لا اله الا الله»: ۱ نفی شرک و ایمان به خدای یگانه = درخواست پیامبر (ص) در آغاز رسالت ۲ با گفتن آن تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می شود، دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می گردد و در زمره برادران و خواهران دینی قرار می گیرد. ۳ پایبندی به آن، همه زندگی فرد تازه مسلمان را در رابطه با دیگران تغییر می دهد.
- مراتب توحید در عقیده:
 - ۱ توحید در خالقیت: خدا تنها مبدأ و خالق جهان است و موجودات، همه مخلوق او هستند و در آفرینش بی شریک و بی همتا است. آیه: ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾
 - ۲ توحید در مالکیت: نتیجه پذیرش توحید در خالقیت. آیه: ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
 - ۳ توحید در ولایت: حق تصرف و سرپرستی جهان به عهده خداست، نتیجه پذیرش توحید در مالکیت. آیه: ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ لَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدٌ﴾
 - ۴ توحید در ربوبیت: ۱ معنا: رب، صاحب اختیار، تدبیر و اداره کننده، پرورش دهنده اصلی، هدایتگر به مقصد، زارع حقیقی ۲ نتیجه پذیرش توحید در خالقیت، مالکیت و ولایت. ۳ آیه: ﴿قُلْ أَغْنِي اللَّهُ ابْنِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾. ۴ حدیث امام علی (ع): «خدای من! مرا این عزت بس که بنده تو باشم و این افتخار بس که تو پروردگار منی، خدای من! تو همان گونه ای که من دوست دارم، پس مرا همان گونه قرار ده که تو دوست داری» ۵ مقایسه باغبان (با دیگران): حاصل دسترنج خودش است. / با خدا: همه چیز از آن خدا است و باید شکرگزار او باشد.

درجات و مراتب شرک

- ۱ شرک در خالقیت: اعتقاد به چند خالق برای جهان که هر یک باید محدود و ناقص و ناتوان از خلق کل جهان باشند، چون کمالات یکدیگر را ندارند. آیه: ﴿لَمْ يَجْعَلُوا لَهُ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كُلُّهُمْ﴾
- ۲ شرک در مالکیت: علاوه بر خدا و در کنار او، دیگران هم مالک بخشی از جهان باشند. آیه: ﴿لَا يَمْلِكُونَ لِنَفْسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾
- ۳ شرک در ولایت: علاوه بر خدا و در کنار خدا، دیگران هم سرپرستی و حق تصرف جهان را برعهده دارند. آیه: ﴿أُولِيَاءَ﴾
- ۴ شرک در ربوبیت: علاوه بر خدا و در کنار خدا، دیگران هم مستقل و با حساب جداگانه تدبیرکننده امور عالم باشند. آیه: ﴿قُلْ أَغْنِي اللَّهُ ابْنِي رَبًّا﴾

طرح چند سؤال

- ۱ رابطه علّیت: خداوند هم در امور مادی و هم در امور معنوی طراحی و اراده کرده و قانون الهی است. ۲ دعا: سبب آمرزش ۳ صدقه: موجب دفع بلا ۴ صلوة رحمه: موجب افزایش طول عمر
- ۲ درخواست از غیر خدا: ۱ درمان پزشکی به واسطه استفاده از اسباب مادی ۲ شفا دادن اولیای الهی به واسطه اسباب غیرمادی، روحی و معنوی
- ۳ توسل به معصومین (ع): ۱ وقتی شرک است که: این توانایی را از خود آن ها و مستقل از خدا بدانیم. ۲ عین توحید است اگر این توانایی را صرفاً از خدا و به اذن او بدانیم.
- ۴ تکفیری ها: ۱ جریان فکری خشک و غیرعقلانی هستند که تفکر غلطی درباره توحید و شرک دارند و بقیه را مشرک و کافر می خوانند و گاه کشتن آن ها را واجب می دانند. ۲ توسل، طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای بخشش الهی را شرک می دانند. ۳ بزرگترین ضربه را بر اسلام وارد کرده اند و سبب تقصیر برخی از مردم جهان از دین اسلام شده اند.

درس ۳

یگانه بی‌همتا

صفحه
۱۸ تا ۲۶
کتاب درسی

۱ مقدمه

۲ توحید و برخی مراتب آن

۳ شرک و مراتب آن

۴ طرح چند سؤال (در مورد...)

شروع بحث در مورد
اهمیت توحید و یگانگی
خدا هستش، بعدش
معنای کلمات خالقیت،
مالکیت، ولایت و ربوبیت
رو برای خدا همراه با
کلیدواژه آیاتش یاد
بگیر و توحید و شرک
رو در اون‌ها تشخیص
بده. رابطه میان مراتب
توحید را فرابگیر. در پایان،
دیدگاه درست در مورد
توسل به اولیای الهی و
درخواست از ایشان را یاد
بگیر؛ چون اگر تأثیر اون‌ها
رو به اذن و اجازه خدا
بدونیم، عین توحید.

این درس شامل سوره توحید (۴ آیه) و ۵ آیه عربی، ۱ حدیث عربی و ۱ حدیث فارسی است. بارم این درس در امتحان نوبت اول حدود ۳ نمره و در امتحان نهایی حدود ۱/۵ نمره است.

مقدمه

ایستگاه حدیث - بحار الانوار

متن حدیث امام علی (ع): «خدای من! مرا این عزت بس که بنده تو باشم و این افتخار بس که تو پروردگار منی، خدای من! تو همان گونه‌ای که من دوست دارم، پس مرا همان گونه قرار ده که تو دوست داری.»

پیام اصلی بندگی خدا مایه عزت و پروردگار بودن خدا مایه افتخار است.

نکته ترکیبی بندگی به توحید عملی اشاره دارد (درس ۳) و پروردگار بودن خدا مربوط به توحید در ربوبیت است. (درس ۲)

۱. امام علی (ع) عزت واقعی را در چه می‌داند؟
۲. امام علی (ع) به عنوان یکی از بندگان خدا، به چه چیزی افتخار می‌کند؟
۳. حضرت علی (ع) حسن خود را نسبت به خدا چگونه ابراز می‌دارد؟
۴. دعا و درخواست حضرت علی (ع) به درگاه خدا پس از اعتراف به دوستی خدا چیست؟

- ۱ «بنده تو باشم»؛ بندگی خدا
- ۲ «تو پروردگار منی»؛ ربوبیت
- ۳ «تو همان گونه‌ای که من دوست دارم»
- ۴ «پس مرا همان گونه قرار ده که تو دوست داری»

- مهم‌ترین اعتقاد دینی، «توحید و یکتاپرستی» است. اسلام، دین توحید و قرآن، کتاب توحید است.
- در اسلام بدون اعتقاد به توحید، هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد. توحید، سر لوحه دعوت همه پیامبران بوده است.
- خداوند در قرآن کریم، اخلاق، احکام و همه اعمال فردی و اجتماعی مؤمنان را بر مدار توحید قرار داده است.
- توحید، مانند روحی در پیکره معارف و احکام دین حضور دارد و به آن حیات و معنا می‌بخشد.

بچه‌ها بیایید جسم و جان معارف اسلامی رو بشناسیم:

روح حیات بخش به معارف اسلامی ← توحید

جسم و کالبد معارف اسلامی ← احکام

تنگر
خواست
باشم

❖ حقیقت توحید چیست و مراتب آن کدام‌اند؟

❌ اعتقاد به یگانگی، بی‌شریک بودن و بی‌همتایی خدا - توحید در خالقیت، مالکیت، ولایت، ربوبیت.

❖ مرز میان توحید و شرک چیست؟

❌ وابسته دانستن مخلوقات به خدا، عین توحید است و مستقل پنداشتن آن‌ها، شرک است.

❖ آیا درخواست از غیر خدا مساوی با شرک است؟

❌ اگر توانایی برآوردن درخواست‌ها را از خود آن‌ها بدانیم، شرک است؛ اما اگر این توانایی آن‌ها را از خدا و به اذن او بدانیم، عین توحید است.

❓

۱. صحیح / غلط: معاد سرلوحه دعوت همه پیامبران بوده است.
۲. پاسخ کوتاه: کدام اعتقاد دینی مانند روحی در پیکره معارف و احکام دین حضور دارد و به آن معنا می‌بخشد؟
۳. چند گزینه‌ای: در کلام امام علی (ع) عزت نتیجه کدام است؟
(۱) بندگی (۲) ربوبیت
۴. پاسخ تشریحی: اهمیت توحید در معارف اسلامی را بیان کنید.

❶ غلط (توحید سرلوحه دعوت همه پیامبران است).
 ❷ توحید
 ❸ گزینه (۱)
 ❹ مهم‌ترین اعتقاد دینی، توحید و یکتاپرستی است و اسلام، دین توحید و قرآن، کتاب توحید است. در اسلام بدون اعتقاد به آن، هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد. توحید سرلوحه دعوت همه پیامبران بوده است و خداوند در قرآن کریم، اخلاق، احکام و همه اعمال فردی و اجتماعی مؤمنان را بر مدار توحید قرار داده است. توحید، مانند روحی در پیکره معارف و احکام دین حضور دارد و به آن حیات و معنا می‌بخشد.

۲ توحید و برخی مراتب آن

🔥 توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است (اصل اساسی توحید). یعنی خداوند بی‌همتا است و شریکی ندارد و این بیانگر اصل و حقیقت توحید است. آیه «وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ»

- رسول خدا (ص) از همان آغاز رسالت خود، از مشرکان می‌خواست با گفتن جمله «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، دست از شرک و بت‌پرستی بردارند و به خدای یگانه ایمان آورند. با گفتن این عبارت، تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌گردد و در زمره برادران و خواهران دینی قرار می‌گیرد.
- بنابراین، جمله «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» فقط یک شعار نیست؛ بلکه پایبندی (التزام) به آن (علت)، همه زندگی فرد تازه‌مسلمان را در رابطه با خدا، خویشستن، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر می‌دهد (معلول).

ایستگاه حدیث	
متن حدیث	پیامبر(ص): لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
ترجمه حدیث	هیچ خدایی جز الله نیست.
پیام اصلی	اصل و حقیقت توحید (همه مراتب توحید)
نکته ترکیبی	رسول خدا (ص) در ابتدای دعوت به یکتاپرستی فرمود: «ای مردم بگویند: «معبودی جز الله نیست» تا رستگار شوید.» درس ۹
❓	۱. پایبندی (التزام) به کدام عبارت شریفه، همه زندگی فرد مسلمان را در ارتباط با دیگران تغییر می‌دهد؟
	۲. گفتن «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» چه اثراتی بر زندگی فرد مسلمان دارد؟
❶ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ❷ تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می‌گردد و در زمره برادران و خواهران دینی قرار می‌گیرد.	

• توحید و یگانگی خداوند مراتبی دارد که به برخی از این مراتب می‌پردازیم:

۱. توحید در خالقیت

• توحید در خالقیت عبارت از این است که معتقد باشیم خداوند تنها **مبدأ** و **خالق** جهان است، موجودات همه **مخلوق** او هستند و در کار **آفرینش** شریک و همتایی ندارد.

ایستگاه آیه - زمر ۶۲	
متن آیه	اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ ...
ترجمه آیه	خدا آفریننده هر چیزی است ...
پیام اصلی	توحید در خالقیت
	۱. این آیه به کدام مرتبه از توحید اشاره دارد؟
	۲. این آیه خداوند را به عنوان تنها جهان معرفی می‌کند که در کار شریک و همتایی ندارد.
۱ توحید در خالقیت ۲ مبدأ - آفرینش	

عجب نکته جالبی! تا حالا به شباهت این دو جمله دقت کرده بودید؟

	تنگر جواب است باشید
	خداوند شریک و همتایی ندارد ← اصل و حقیقت توحید خداوند در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد ← توحید در خالقیت

۲. توحید در مالکیت

• از آن‌جا که خداوند تنها **خالق** جهان است، پس تنها **مالک** آن نیز هست. زیرا هر کس که چیزی را **پدید می‌آورد** (خالق)، مالک آن است.

ایستگاه آیه - آل عمران، ۱۵۹	
متن آیه	وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
ترجمه آیه	و آن‌چه در آسمان‌ها و آن‌چه در زمین است، از آن خداست.
پیام اصلی	توحید در مالکیت
	۱. این آیه به کدام یک از مراتب توحید اشاره می‌کند؟
	۲. خداوند صاحب چه چیزهایی است؟
۱ توحید در مالکیت ۲ هر آن‌چه در آسمان‌ها و زمین است.	

عزیز! دقت کن! همیشه که «لِلَّهِ» به معنای مالکیت نیست!

	تنگر جواب است باشید
	آیه «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ» ← توحید در مالکیت آیه «أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِزْفٍ» ← اخلاص در بندگی (توحید عملی) درس ۴

۳. توحید در ولایت

هر کس مالک چیزی باشد، **حَقّ تصرف و تغییر** (دخل و تصرف) در آن چیز را دارد، **۲** اما دیگران بدون اجازه وی نمی‌توانند در آن تصرف یا از آن استفاده کنند. به این **حَقّ تصرف، ولایت و سرپرستی** می‌گویند.

ایستگاه آیه - کهف، ۲۶

متن آیه	مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا
ترجمه آیه	آن‌ها هیچ ولی [سرپرستی] جز او ندارند و او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد.
پیام اصلی	توحید در ولایت
؟	۱. این آیه به کدامیک از مراتب توحید اشاره دارد؟ ۲. خداوند پس از معرفی خودش به عنوان تنها سرپرست جهان، چه فرموده است؟
۱	توحید در ولایت ۱ او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد.

از آن‌جا که خداوند، تنها مالک جهان است، **۱** تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و **۲** مخلوقات، جز به **اذن و اجازه** او نمی‌توانند در جهان تصرف کنند. چنین اجازه‌ای به معنی **واگذاری** ولایت خداوند به دیگری نیست، بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در **مسیر و مجرای** ولایت خود قرار داده است. اگر خداوند پیامبر اکرم (ص) را ولی انسان‌ها معرفی می‌کند، بدین معناست که ایشان را **واسطه** ولایت خود و **رساننده** فرمان‌هایش قرار داده است.

۴. توحید در ربوبیت

ربّ به معنای مالک و صاحب **اختیاری** است که **تدبیر و پرورش** مخلوق به دست اوست. هر کس که خالق و مالک و ولی چیزی باشد، می‌تواند آن را **تدبیر** کرده و **پرورش** دهد. از آن‌جا که خداوند تنها خالق، مالک و ولی جهان است، تنها **ربّ** هستی نیز می‌باشد. اوست که جهان را **اداره** می‌کند و آن را به سوی **مقصدی** که برایش معین فرموده، **هدایت** می‌نماید و به پیش می‌برد.

تسلّی‌گر
خواست
باشی

کارهای خداوند برای مخلوقات، به‌جز خلقت و مالکیت و تصرف و تغییر، همگی متعلّق به توحید در ربوبیت است. مثلاً هدایت، زراعت، شفابخشی، دادن حاجت، پرورش، تدبیر، اراده، اداره و ...

البته باید به این نکته توجه داشت که توحید در **ربوبیت**، بدان معنا نیست که موجودات، به خصوص انسان، نقشی در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات ندارند؛ باغبانی که زحمت می‌کشد و به **پرورش درختان** اقدام می‌کند، رشد این درختان نتیجه **تدبیر اوست**. بلکه، توحید در ربوبیت بدین معناست که این باغبان و تدبیرش، همه **از آن خدا و تحت تدبیر** او هستند.

کشاورز، وقتی خود را **یا دیگران**، یعنی کسانی که در کشت زمین او دخالتی نداشته‌اند، **مقایسه** می‌کند می‌بیند که این کشت **حاصل دسترنج خودش** است، اما وقتی رابطه خود را **با خدا** بررسی می‌کند، می‌بیند که هم خودش و هم نیرو و توانش **از آن خداست** و کشت و زرع او بر اساس استعدادی که خداوند در آن قرار داده، رشد کرده و محصول داده است.

درمی‌یابد که **زارع حقیقی و پرورش‌دهنده اصلی** زراعت او خداست و باید **شکرگزار** او باشد. (شکرگزاری مربوط به توحید عملی است. **درس ۳**)

ایستگاه آیه - انعام، ۱۶۴

متن آیه	قُلْ أَغْنِيَّ اللَّهُ أَنْبِيَّ رَبِّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ
ترجمه آیه	بگو: آیا جز خدا پروردگاری را بطلبم، در حالی که او پروردگار همه چیز است؟
پیام اصلی	توحید در ربوبیت
؟	۱. کدامیک از مراتب توحید در این آیه آمده است؟ ۲. مردود بودن طلب پروردگاری غیر از خدای واحد به کدام سبب است؟
۱	توحید در ربوبیت ۱ او پروردگار همه چیز است.

مرور سریع

روابط علی و معلولی مراتب توحید مهم است. خالقیت، علیّ توحید در مالکیت است. مالکیت، علیّ توحید در ولایت است. همه توحیدهای خالقیت، مالکیت و ولایت، علیّ توحید در ربوبیت می باشند. در درس بعدی خواهیم خواند که ربوبیت، علیّ توحید عملی است.

تذکره
جواب است
بنا بر است

کلیدواژه

تا حالا دقت کردی باید به کلیدواژه های مترادف و هم معنا توجه کنیم!

مراتب توحید	کلیدواژه ها
اصل و حقیقت توحید	«اَحَدٌ» - «الواحد» - یگانه بی همتا - بی نظیر - شریک و همتایی ندارد - یکتا - «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»
خالقیت	تنها مبدأ - «خالق» - «نور» - بی شریک و بی همتا در آفرینش - هستی بخش - آفریننده - آفریدگار - پدیدآورنده
مالکیت	صاحب - از آن او - مالک - «رَبُّهُ» - «عبادی: بندگان من»
ولایت	سرپرستی - حق تصرف - تغییر - فرمانروایی - حق استفاده - «وَلِیُّ» - «حُکْمُهُ اَحَدًا»
ربوبیت	تدبیر - پرورش - اداره - اراده - «رَبُّ» - هدایت و پشتیبانی و به پیش بردن به سوی مقصدی معین - شفا - حاجت - زراعت - پروردگار - رشد

۵. آیات و احادیث: هر یک از آیات زیر به کدام مرتبه از توحید اشاره می کند؟
(آ) «قُلْ اَغَيْرَ اللَّهِ اَبَغَى رَتًا»
(ب) «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ»
۶. صحیح / غلط: کشاورز وقتی رابطه خود را با خدا بررسی می کند، زراعت را کار خود می داند.
۷. پاسخ کوتاه: چرا خداوند رب هستی است؟
۸. چند گزینه ای: عبارت قرآنی «مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ» بازتاب مرتبه ای از توحید که در کدام آیه شریفه، اشاره شده است، می باشد؟
(۱) «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ» (۲) «وَلَا تُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ اَحَدًا»
۹. کشف ارتباط: هر کدام از موارد سمت راست با کدام مورد از سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

۱. توحید در خالقیت	آ. خداوند در تصرف جهان شریک و همتایی ندارد.
۲. توحید در مالکیت	ب. مقدمه آیه «لَا تُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ اَحَدًا»
۳. توحید در ولایت	پ. آیه «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ» بعد از آن است.
۴. توحید در ربوبیت	ت. خدا همه موجودات را به سوی مقصدی معین به پیش می برد.
۵. اصل و حقیقت توحید	

۱. آ. توحید در ربوبیت ب. توحید در مالکیت
۲. غلط (وقتی رابطه خود را با خدا بررسی می کند، می بیند که هم خودش و هم نیرو و توانش از آن خداست.)
۳. زیرا خداوند خالق، مالک و ولی جهان است.
۴. گزینه (۱)
۵. آ: ۳ ب: ۲ پ: ۱ ت: ۴

۳ شرک و مراتب آن

- شرک به معنای شریک قرار دادن برای خدا است. هر کس که معتقد باشد خداوند شریک دارد، **مشرک** به حساب می‌آید.
- شرک نیز مانند توحید درجاتی دارد که متناسب با درجات توحید، به برخی از آن‌ها می‌پردازیم:

۱. شرک در خالقیت

- اگر کسی معتقد باشد که این جهان را **چند خالق** آفریده‌اند، گرفتار **شرک در خالقیت** شده است.
- چرا خداوند در آفرینش جهان شریکی ندارد؟
- این تصور که **چند خدا** وجود دارد (شرک در خالقیت: آیه «شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ» و ۱) هر کدام خالق **بخشی** از جهان‌اند، یا **با همکاری** یکدیگر، این جهان را آفریده‌اند، به معنای آن است که هر کدام از آن‌ها **محدود و ناقص** هستند و به تنهایی نمی‌توانند کل جهان را خلق کنند. **(عاجز)**
- هم‌چنین به معنای آن است که هر یک از خدایان **کمالانی** دارند که دیگری آن کمالات را **ندارد** و گرنه **عین** همدیگر می‌شوند و دیگر چند خدا نیستند.
- چنین خدایان **ناقصی**، خود، **نیازمند** هستند و هر یک از آن‌ها، به خالق کامل و بی‌نیازی **احتیاج** دارد که نیازش را برطرف نماید.
- پس تصور چندخدایی صحیح نیست و خدای **واحد**، آفریننده جهان است.

۲. شرک در مالکیت

- اعتقاد به این‌که **علاوه بر** خداوند و **در کنار او**، دیگران هم مالک **بخشی** از جهان هستند. اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد، معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود.

۳. شرک در ولایت

- اعتقاد به این‌که **علاوه بر** خداوند و **در کنار او**، دیگری نیز هستند که **سرپرستی** جهان را برعهده دارند و خودشان **حق تصرف** در جهان را دارا می‌باشند.

۴. شرک در ربوبیت

- اعتقاد به این‌که **علاوه بر** خداوند و **در کنار او**، دیگری نیز هستند که **تدبیر** امور موجودات را برعهده دارند. اگر کسی **در کنار ربوبیت الهی**، برای خود یا سایر مخلوقات **حساب جداگانه** باز کند و گمان کند که کسی می‌تواند **مستقل** از خداوند، امور را **تدبیر** کند، گرفتار شرک (در ربوبیت) شده است.

ایستگاه آیه - توحید: ا تا ۴

متن آیه	بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴)
ترجمه آیه	به نام خدای بخشننده مهربان. بگو اوست خدای یگانه، خدایی که بی‌نیاز مطلق است، نه زاده و نه زاییده شده است. و هیچ کس همتای او نیست.
پیام اصلی	اصل و حقیقت توحید (همه مراتب توحید)
نکته ترکیبی	بی‌نیازی خدا با عبارت قرآنی «وَاللَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَمِيدُ» مرتبط است. درس ۱
؟	۱. معنا نداشتن زاد و ولد برای خدا در قرآن کریم از کدام صفت الهی سرچشمه می‌گیرد؟ ۲. آیه «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» به کدام مفهوم اشاره می‌کند؟ ۳. اینکه خداوند پدیده نیست، دقیقاً از کدام بخش از سوره برداشت می‌شود؟

۱ بی‌نیازی

۲ اصل و حقیقت توحید

۳ «لَمْ يُولَدْ»: زاییده نشده است.

ایستگاه آیه - رعد، ۱۶

متن آیه

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ **أَوْلِيَاءَ** لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ **شُرَكَاءَ** خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ **الوَاحِدُ الْقَهَّارُ**

ترجمة آیه

بگو پروردگار آسمان‌ها و زمین کیست؟ بگو خدا است، بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته‌اید که [حتی] اختیار سود و زیان خود را ندارند؟ بگو آیا نابینا و بینا برابر است؟ یا تاریکی‌ها و روشنایی برابرند؟ یا آن‌ها شریک‌هایی برای خدا قرار داده‌اند که [آن شریکان هم] مثل خداوند آفرینشی داشته‌اند و در نتیجه [این دو] آفرینش بر آنان مشتبه شده است؟ [و از این رو شریکان را نیز مستحق عبادت دیده‌اند؟!] بگو خدا آفریننده هر چیزی است و او یکتای مقتدر است.

پیام اصلی

درجات و مراتب توحید و شرک

نکته ترکیبی

عبارت قرآنی «قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ **الوَاحِدُ الْقَهَّارُ**» به توحید و یکتاپرستی از معیارهای تمدن اسلامی مربوط می‌شود. درس ۹

۱. از دیدگاه قرآن چه سرپرستانی، شایستگی انتخاب از سوی انسان را ندارند؟
 ۲. قرآن کریم برای رفع شرک چه مقایسه‌ای را به انسان پیشنهاد می‌دهد؟
 ۳. چرا می‌گوییم خدا آفریننده همه مخلوقات است؟
 ۴. هر یک از عبارات قرآنی زیر به کدام مرتبه از شرک یا توحید اشاره دارد؟
- آ) «قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ **أَوْلِيَاءَ**» ب) «**أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ** خَلَقُوا كَخَلْقِهِ»

- ۱) آنان که اختیار سود و زیان خود را ندارند. ۲) مساوی نبودن کور با بینا یا مقایسه تاریکی‌ها با نور
- ۳) زیرا یگانه مقتدر است. ۴) شرک در ولایت ب) شرک در خالقیت

تدبر در قرآن - ص ۲۲ کتاب درسی

در آیه‌های قبل (توحید، ۱ تا ۴ / رعد، ۱۶) تدبر کنید و به سؤالات پاسخ دهید.

الف) با توجه به اهمیت سوره توحید و جایگاه آن در قرآن کریم، در آیات این سوره تدبر کنید و پیام‌های آن را به دست آورید.

۱. «قُلْ هُوَ اللَّهُ **احِدٌ**»؛ اشاره به یگانگی خدا دارد.
 ۲. «اللَّهُ **الصَّمَدُ**»؛ صمد در لغت به دو معناست: اول به معنای شخص بزرگی است که نیازمندان برای رفع نیاز خود به سوی او می‌روند و دوم به معنای چیزی است که تو خالی نیست بلکه پُر است. با توجه به این مطلب، معنای صمد در این آیه این است که خداوند غنی است (از هر جهت پر یا به تعبیر بهتر کامل است) که تمام مخلوقات جهت رفع نیاز خود رو به سوی او دارند و همه در همه امورشان به او محتاج‌اند. بنابراین پیام‌های برآمده از این آیه عبارت‌اند از اینکه: اولاً خداوند از هر جهت کامل و بی‌نیاز است. ثانیاً تنها خداوند است که سزاوار قصد کردن و بر طرف کردن نیاز مخلوقات است، ثالثاً توجه تمام موجودات خواسته یا ناخواسته به سوی خداست.
 ۳. «**لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ**»؛ رابطه خداوند با موجودات، رابطه آفرینش است نه زایش. او موجودات را می‌آفریند یعنی از نیستی به هستی می‌آورد نه آنکه خود بزاید (لم یلد). خداوند علّی ندارد و از چیزی به وجود نیامده است. مولود، معلول است و نمی‌تواند خدا باشد (و لم یولد).
 ۴. «**وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا **احِدٌ****»؛ کفو به معنای هم‌تراز در مقام و منزلت است و در این آیه هرگونه هم‌ترازی سایر موجودات با خداوند چه در ذات او، چه در صفات و چه در افعال نفی می‌شود. به عبارت دیگر معنای این آیه این است که خداوند هیچ هم‌تا و شبیهی ندارد.
- ! از مجموع این سه تعبیر که در آیه «**لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا **احِدٌ****» آمده است و با توجه به آنچه در درس اول خواندیم از این آیه برداشت می‌شود که خداوند پدیده نیست و نیازی به پدید آورنده ندارد بلکه او تنها پدیدآورنده‌ای است که تمام جهان، هستی خود را از او می‌گیرند.

ب) با توجه به آیه ۱۶ سوره رعد، به سؤالات زیر پاسخ دهید:

۱. کسی را می‌توانیم به عنوان رب خود انتخاب کنیم که

۲. کسی که اختیار سود و زیان نمی‌تواند

۳. در چه صورت جا داشت که مردم در اعتقاد به توحید در شک بیفتند؟

۱. کسی را می‌توانیم به عنوان رب خود انتخاب کنیم که **خالق جهان است**.

۲. کسی که اختیار سود و زیان **خود را ندارد**، نمی‌تواند **سرپرست و ولی مردم باشد**.

۳. اگر آن‌چه را که مشرکان شریک خدا قرار می‌دهند، همچون خدا مخلوقاتی خلق کرده بودند، در این صورت جا داشت که انسان به شک بیفتد و به خدایان دیگر نیز معتقد شود.

ج) مراتب توحید یا شرک را در آیات ذکر شده مشخص کنید.

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ← همه مراتب توحید (توحید در خالقیت، مالکیت، ولایت و ربوبیت) (اصل و حقیقت توحید)

﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ ← این آیه به یکی از صفات خدا پرداخته و اشاره‌ای به بحث مراتب توحید ندارد.

﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ ← این آیه اشاره‌ای به مراتب توحید و شرک ندارد.

﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ ← همه مراتب توحید (توحید در خالقیت، مالکیت، ولایت و ربوبیت) (اصل و حقیقت توحید)

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ ← توحید در ربوبیت

﴿قُلْ افَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ ← شرک در ولایت

﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ﴾ ← شرک در خالقیت

﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ ← توحید در خالقیت

﴿وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ ← همه مراتب توحید (اصل و حقیقت توحید)

۱. **صحیح / غلط:** آیه ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ اشاره به توحید در خالقیت دارد.

۲. **پاسخ کوتاه:** اگر معتقد باشیم در کنار خداوند، دیگران نیز حق تصرف در جهان را دارند، به چه شرکی گرفتار شده‌ایم؟ **خرداد ۹۸**

۳. **چند گزینه‌ای:** هرکس معتقد به شرک در خالقیت باشد، معتقد به کدام مرتبه از شرک نیز خواهد بود؟

(۱) شرک در ربوبیت (۲) شرک در مالکیت

۴. **کشف ارتباط:** هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

آ. ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾	۱. ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾
ب. ﴿أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾	۲. ﴿فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ﴾
پ. ﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ﴾	۳. ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾
ت. ﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾	۴. ﴿لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ فَعَزَّ وَلاَ ضَرَّ﴾
	۵. ﴿وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾

۱ غلط (اشاره به اصل و حقیقت توحید دارد.)

۲ شرک در ولایت

۳ گزینه (۲)

۴ آ: ۳ ب: ۴ پ: ۲ ت: ۵

طرح چند سؤال

(در مورد درخواست از غیر خدا و ربوبیت الهی)

۴

مرز توحید و شرک کجاست؟ آیا اگر کسی پزشک را وسیله درمان و بهبود بیماری بداند، مشرک است؟ آیا اگر کسی از غیر خدا درخواست کمک کند، گرفتار شرک شده است؟ آیا اگر کسی دعا را وسیله جلب مغفرت الهی و صدقه را وسیله دفع بلا بداند، مشرک است؟ و بالاخره، آیا توسل به پیامبران و معصومین (ع) شرک به حساب می‌آید؟

در پاسخ به سؤال‌های فوق می‌گوییم:

- **اولاً** خداوند رابطه علیت را میان پدیده‌های جهان حاکم کرده است. آتش موجب گرما و روشنی و دارو سبب شفا و بهبودی است. پزشک وسیله درمان، معمار عامل بنای ساختمان و معلم نیز وسیله تعلیم و تربیت است.
- در امور معنوی نیز همین‌گونه است. دعا سبب آمرزش، صدقه موجب دفع بلا، و صلۀ رحم موجب افزایش طول عمر است.
- همه این روابط توسط خود خداوند طراحی شده و به اذن و اراده او صورت می‌گیرد. بنابراین، کسی که برای آموختن نزد معلم می‌رود، یا برای درمان به پزشک مراجعه می‌کند، نه تنها معلم و پزشک را شریک خداوند قرار نداده، بلکه به قانون الهی (رابطه علیت) عمل کرده است.
- **ثانیاً** همان‌گونه که درخواست از پزشک برای درمان بیمار با توحید، منافاتی (ناسازگاری) ندارد، درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته‌ها نیز منافاتی با توحید ندارد (سازگار است)؛ زیرا پزشک به واسطه استفاده از اسباب مادی و اولیای الهی به واسطه اسباب غیر مادی (معنوی) و با اذن خداوند این کار را انجام می‌دهند.
- عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم. اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است (ربوبیت) و از این جهت مانند اثر شفابخشی داروست که خداوند به آن بخشیده است.
- این توانایی تنها به زمان حیات دنیوی پیامبر اکرم (ص) اختصاص ندارد و پس از رحلت ایشان نیز استمرار دارد، به عبارت دیگر، روح مطهر رسول خدا (ص) پس از رحلت زنده است و می‌تواند به انسان‌ها یاری برساند. اکنون اگر ما از رسول خدا (ص) چیزی درخواست کنیم، درخواست از جسم ایشان نیست، بلکه از حقیقت روحانی و معنوی ایشان است.

شفابخشی پزشک	با اسباب مادی	با توحید منافاتی ندارد.
شفابخشی اولیای الهی	با اسباب غیرمادی، روحی و معنوی	با توحید منافاتی ندارد.

تسلیم
خواست
باشید

آیا اگر کسی از پدر و مادرش و یا هر مؤمنی بخواهد که برای سعادت‌مندی او دعا کند، چنین درخواستی شرک‌آلود است؟

- خیر؛ قرآن کریم استفاده از اسباب و واسطه‌ها را نه تنها منع نکرده است، بلکه از مؤمنان درخواست کرده که از این امور بهره ببرند.
- هیچ گروهی از مسلمانان، غیر از جریانی که امروزه به «تکفیری‌ها» مشهور شده، چنین درخواستی را شرک‌آلود نمی‌دانند. جریان تکفیری در سال‌های اخیر برخی از جوامع و کشورهای اسلامی را گرفتار خود کرده است.
 - ویژگی‌ها، پیروان این جریان فکری خشک و غیرعقلانی؛ ۱) با تفکر غلطی که درباره توحید و شرک دارند، ۲) هر مسلمانی را که مانند آن‌ها نمی‌اندیشد، مشرک و کافر می‌خوانند و ۳) گاه کشتن او را واجب می‌شمارند. ۴) پیروان این جریان می‌گویند توسل^۱ به پیامبران و معصومین شرک است. ۵) طلب دعا و شفیع^۲ قرار دادن دیگران برای این که خدا انسان را ببخشد، شرک است و ۶) هم چنین معتقدند این‌گونه افراد، کافر هستند و مسلمان محسوب نمی‌شوند.
 - متأسفانه این جریان (تکفیری)، ۱) بزرگ‌ترین ضربه را بر اسلام وارد کرد و ۲) سبب تنفر برخی از مردم جهان از دین اسلام شد.

۱. صحیح/غلط: رابطه علیت در امور معنوی هم جاری است؛ مانند: دعا سبب آمرزش، صدقه موجب دفع بلا و صلۀ رحم موجب افزایش طول عمر است.
۲. پاسخ کوتاه: در چه صورت اعتقاد به توانایی پیامبر (ص) در برآوردن حاجات موجب شرک می‌گردد؟
۳. چند گزینه‌ای: درخواست از پزشک برای درمان بیمار با توحید
(۱) منافات دارد (۲) سازگار است
۴. پاسخ تشریحی: چرا توانایی پیامبر (ص) در شفابخشی و دادن حاجت، به زمان حیات دنیوی ایشان اختصاص ندارد؟

خرداد ۹۹

۱. تکفیری مسلمانی است که دیگر مسلمانان را به کفر متهم می‌کند.

۲. توسل به معنای وسیله و واسطه قرار دادن دیگران است.

۳. شفیع به معنای واسطه و میانجی برای درخواست از کسی برای بخشش یا کمک کردن به دیگری است.

۱ صحیح

۲ اگر این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم.

۳ گزینه (۲)

۴ زیرا روح مطهر رسول خدا (ص) پس از رحلت نیز زنده است و می‌تواند به انسان‌ها یاری برساند. اکنون اگر ما از رسول خدا (ص) چیزی درخواست کنیم، درخواست از جسم ایشان نیست؛ بلکه از حقیقت روحانی و معنوی ایشان است.

اندیشه و تحقیق - ص ۲۶ کتاب درسی

باور به توحید در خالقیت، مالکیت، ولایت و ربوبیت چه تأثیری در زندگی ما می‌گذارد؟

۱. کسی که باور دارد خداوند خالق او و جهان است، می‌فهمد که خالق انسان از هر کس دیگری بهتر و بیشتر از نیازها و ویژگی‌های مخلوق خود با خبر است و بهتر از هر کس دیگری می‌تواند مسیر درست زندگی را برای او ترسیم کند. از این رو، تابع فرامین او خواهد بود.
۲. کسی که به مالکیت خدا بر خود و جهان باور دارد، دل به مال و دارایی‌های خود نمی‌بندد، زیرا می‌داند هر چه دارد از آن خداست و از این رو از بذل جان و مال در آن جایی که خداوند خواهان آن است، دریغ نمی‌کند.
۳. کسی که به ولایت الهی باور دارد زیر سیطره ظالمان و ستمگران نمی‌رود ...
۴. کسی که به ربوبیت خداوند باور دارد در زندگی گرفتار استرس و نگرانی و ... نخواهد شد. زیرا می‌داند که اداره این جهان به دست خداوند حکیم است. اگر مطابق دستورات او عمل کنیم، ما را در بهترین مسیر پیش خواهد برد.

تعریف اصطلاحات و مفاهیم کلیدی

اصل و حقیقت توحید	توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است؛ یعنی خدایی همنامست و شریکی ندارد. این بیانگراصل و حقیقت توحید است.
شرک	به معنای شریک قرار دادن برای خداست.
انسان مشرک	هر کس که معتقد باشد خداوند شریک دارد، مشرک به حساب می‌آید.
توحید در خالقیت	معتقد باشیم که خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است، موجودات همه مخلوق او هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.
توحید در مالکیت	از آن جا که خداوند تنها خالق این جهان است، پس تنها مالک آن نیز هست؛ زیرا هر کس که چیزی را پدید می‌آورد، مالک آن است.
توحید در ولایت	هر کس که مالک چیزی است، حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد؛ اما دیگران بدون اجازه وی نمی‌توانند در آن تصرف کنند. به این حق تصرف، ولایت و سرپرستی می‌گویند.
توحید در ربوبیت	رب به معنای مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست. هر کس که خالق و مالک و ولی چیزی باشد، می‌تواند آن را تدبیر کرده و پرورش دهد، از آن جا که خداوند تنها خالق و مالک و ولی جهان است، تنها رب هستی نیز می‌باشد.
شرک در خالقیت	کسی که معتقد است که این جهان را چند خالق آفریده‌اند، گرفتار شرک در خالقیت شده است.
شرک در مالکیت	اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و درکنار او، دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند.
شرک در ولایت	اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و درکنار او، دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را برعهده دارند.
شرک در ربوبیت	اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و درکنار او، دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را برعهده دارند و اگر کسی در کنار ربوبیت الهی برای خود یا سایر مخلوقات حسابی جداگانه باز کند و گمان کند که کسی می‌تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند، گرفتار شرک شده است.
جریان تکفیری	پیروان این جریان فکری خشک و غیر عقلانی، با تفکر غلطی که درباره توحید و شرک دارند، هر مسلمانی را که مانند آن‌ها نمی‌باشد، مشرک و کافر می‌خوانند و گاه کشتن او را واجب می‌شمارند. آنان توسل به پیامبران و معصومین و طلب دعا و شقیع قرار دادن دیگران برای این که خدا انسان را ببخشد شرک می‌دانند و معتقدند که این افراد کافر هستند و مسلمان محسوب نمی‌شوند.

بانک سؤالات درس

آیات و احادیث

۱۴۴. ﴿...﴾ با توجه به مراتب توحید، آیه شریفه «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...» پس از کدام مرتبه توحیدی قرار می‌گیرد؟ (دی ۱۴۰۱)

۱۴۵. ﴿...﴾ براساس مراتب و ابعاد توحید، آیه شریفه «مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا» پس از کدام مرتبه توحید قرار می‌گیرد؟

۱۴۶. ﴿...﴾ مراتب توحید یا شرک را در آیه شریفه «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...» مشخص کنید. (خرداد ۱۴۰۱ و خرداد معارف ۹۸)

ب) درباره این نوع از توحید مختصر توضیح دهید.

۱۴۷. عبارت شریفه «مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا» به کدام مرتبه توحید اشاره دارد؟ (شهریور ۱۴۰۱ و خرداد خارج از کشور ۱۴۰۱)

۱۴۸. ﴿...﴾ بازتاب و نتیجه اعتقاد به آیه «مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا» کدام یک از مراتب توحید است؟ (خرداد ۱۴۰۲)

● هریک از آیات شریفه زیر به کدام یک از ابعاد و مراتب توحید اشاره دارد؟

۱۴۹. «اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ» (شهریور و دی ۹۸)

۱۵۰. «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ» (شهریور ۱۴۰۴، خرداد ۱۴۰۱، خرداد انسانی خارج از کشور ۹۹ و شهریور ۹۹)

۱۵۱. «مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ» (شهریور ۹۸)

۱۵۲. «... وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا» (خرداد انسانی خارج از کشور ۱۴۰۲)

۱۵۳. «قُلْ أَعِيزَ اللَّهُ أَيْبَىٰ رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ»

۱۵۴. «قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ»

● هریک از عبارات قرآنی زیر کدام یک از مراتب شرک را نفی کرده است؟

۱۵۵. «أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ» (دی انسانی ۹۸)

۱۵۶. «قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ»

۱۵۷. «قُلْ أَعِيزَ اللَّهُ أَيْبَىٰ رَبًّا»

۱۵۸. «لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا»

● با توجه به آیه شریفه «قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا» به پرسش‌های

زیر پاسخ دهید:

۱۵۹. کسی را می‌توانیم به عنوان رب خود انتخاب کنیم که

۱۶۰. کسی که اختیار سود و زیان نمی‌تواند

۱۶۱. غیر خدا را سرپرست خود گرفتن، به چه علت مردود است؟ (شهریور ۱۴۰۲)

۱۶۲. ﴿...﴾ با توجه به آیه شریفه «أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ»، در چه صورت جا داشت که مردم در اعتقاد به توحید در شک بیفتند؟

(شهریور ۱۴۰۳)

۱۶۳. ﴿...﴾ عبارت قرآنی «... أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ»، «یا برای خدا شریکانی قرار دادند که [آن شریکان هم] مثل خدا آفرینشی

داشته‌اند و در نتیجه [این دو] آفرینش بر آنان مشتبه شده است.» در تضاد با کدام مرتبه توحید است؟ (خرداد ۱۴۰۳)

۱۶۴. در عبارات شریفه ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ و ﴿هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّازُ﴾ و ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ به طور مشترک به کدام اصل اساسی اشاره شده است؟

۱۶۵. از آیه شریفه ﴿... وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ چه پیامی فهمیده می‌شود؟ (شهریور ۱۴۰۲)

● براساس دعای امام علی (ع) به درگاه خدا، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:

۱۶۶. امام علی (ع) به ترتیب، چه چیزی را مایهٔ «عزت» و «افتخار» خود می‌داند؟ (خرداد ۱۴۰۳)

۱۶۷. عبارت «این افتخار بس که تو پروردگار منی» به کدام مرتبه از توحید اشاره دارد؟

۱۶۸. با توجه به آیات «اللَّهُ الصَّمَدُ» «لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ» چرا خداوند والدین یا فرزندی ندارد؟

صبح / ظاهرات

۱۶۹. اعتقاد به این که خداوند در کار آفرینش شریک و همتایی دارد، شرک در مالکیت است. (دی خارج از کشور ۱۴۰۰)

۱۷۰. اینکه خداوند پیامبر اکرم (ص) را ولی انسان‌ها معرفی نموده، بدین معناست که ولایت خود را به ایشان واگذار کرده است. (دی ۱۴۰۱)

۱۷۱. اجازهٔ خدا به دیگران در تصرف جهان به معنای واگذاری ولایت خداوند نیست. (خرداد انسانی خارج از کشور ۱۴۰۳)

۱۷۲. مهم‌ترین اعتقاد دینی که بدون اعتقاد به آن هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد، معاد است.

۱۷۳. جملهٔ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» یک شعار نیست، بلکه صرفاً به پایبندی نیاز دارد.

۱۷۴. پایبندی به جملهٔ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» همهٔ زندگی فرد مسلمان را در رابطه با خدا، خویشستن و دیگران تغییر می‌دهد.

۱۷۵. خداوند پیامبر (ص) را ولی انسان‌ها معرفی کرده و ولایت به ایشان واگذار شده است.

۱۷۶. از آن جاکه خداوند تنها مالک جهان است، تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست. (دی ۱۴۰۴ و شهریور ۱۴۰۰)

۱۷۷. توحید در مالکیت از لوازم توحید در ربوبیت است. (شهریور معارف ۹۹)

۱۷۸. اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد، معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود.

۱۷۹. عبارت «جهان از مبداها و اصل‌های متعدد پدید آمده است.» به شرک در ربوبیت اشاره دارد.

(خرداد معارف ۱۴۰۳ با اندکی تغییر و دی معارف ۱۴۰۱ با اندکی تغییر)

۱۸۰. اگر انسان در کنار تدبیر الهی برای تدبیر خود یا دیگر مخلوقات، حسابی جداگانه باز کند، گرفتار شرک در خالقیت شده است. (خرداد معارف ۱۴۰۳)

۱۸۱. کشاورز وقتی رابطهٔ خود را با خدا بررسی می‌کند، زراعت را کار خود می‌داند.

۱۸۲. باغبان وقتی رابطهٔ خود را با دیگران که در کشت زمین او دخالتی نداشته‌اند، مقایسه می‌کند، می‌بیند این زراعت از آن خدا و تحت تدبیر اوست.

۱۸۳. درخواست از پیامبر (ص) و اولیای الهی (ع) برای اجابت خواسته‌ها، منافاتی با توحید ندارد.

۱۸۴. شرک در ولایت یعنی اعتقاد به این‌که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگری نیز هستند که تدبیر جهان را برعهده دارند. (دی خارج از کشور ۹۸)

۱۸۵. توحید در ربوبیت بدان معنا است که موجودات، به خصوص انسان، قدرت پرورش و تدبیر ندارند. (شهریور خارج از کشور ۹۸ و خرداد انسانی خارج از کشور ۹۹)

۱۸۶. اعتقاد به توحید در ربوبیت به معنای نادیده گرفتن نقش و اثر انسان و سایر موجودات است. (خرداد ۱۴۰۳)

۱۸۷. خداوند «رابطهٔ علیت» را تنها میان پدیده‌های مادی جهان حاکم کرده است. (دی ۱۴۰۳)

۱۸۸. توانایی شفای بیمار به زمان حیات دنیوی پیامبر اکرم (ص) اختصاص دارد.

۱۸۹. شفای بیمار، توسط اولیای دین به واسطهٔ اسباب مادی و غیرمادی صورت می‌گیرد.

۱۹۰. درخواست از پیامبر اکرم (ص) پس از رحلت ایشان، درخواست از حقیقت روحانی و معنوی ایشان است. (دی انسانی ۱۴۰۴)

۱۹۱. هیچ گروهی از مسلمانان، غیر از جریان تکفیری‌ها، درخواست دعا از غیر خدا را شرک نمی‌دانند.

۱۹۲. جریان تکفیری هر نوع توسل و درخواستی را از اولیای دین، شرک‌آلود می‌دانند. (دی خارج از کشور ۹۹)

۱۹۳. از دیدگاه تکفیری‌ها، طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای این‌که خداوند انسان را ببخشد، عین توحید است. (شهریور انسانی ۱۴۰۴)

۱۹۴. مخلوقات جز به اجازهٔ خداوند و پیامبر (ص) نمی‌توانند در جهان تصرف کنند.

۱۹۵. عقیده به توانایی پیامبر (ص) در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) موجب شرک است. (شهریور خارج از کشور ۹۸)

پاسخ کوتاه

۱۹۶. این که مخلوقات جز به اجازه خداوند نمی توانند در جهان تصرف کنند، بیانگر چه مرتبه ای از توحید است؟
(دی خارج از کشور ۱۴۰۰)
۱۹۷. اصل و حقیقت توحید به چه معناست؟
(شهریور ۱۴۰۱)
۱۹۸. کدام اعتقاد دینی مانند روحی در پیکره معارف و احکام دین حضور دارد و به آن معنا می بخشد؟
(شهریور ۹۹)
۱۹۹. با پایبندی به کدام شعار اسلام، همه زندگی فرد تازه مسلمان در رابطه با خدا، خویش، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر می یابد؟
۲۰۰. هر کس مالک چیزی باشد، حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، به کدام مرتبه توحید اشاره دارد؟
(خرداد انسانی ۱۴۰۰)
۲۰۱. اگر انسان علاوه بر خدا و در کنار او، خودش یا دیگران را دارای حق تصرف در جهان بداند؛ گرفتار کدام مرتبه شرک شده است؟
(دی انسانی ۱۴۰۴ و خرداد انسانی ۹۸)
۲۰۲. این که خداوند، پیامبر اکرم (ص) را ولی انسان ها معرفی می کند، به چه معناست؟
(خرداد انسانی ۱۴۰۴)
۲۰۳. مرتبه ای از توحید که در آیه «وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ» تأکید شده، برخاسته از کدام مراتب توحید است؟
۲۰۴. اگر کسی گرفتار شرک در خالقیت باشد، گرفتار چه شرکی نیز خواهد بود؟
۲۰۵. یک نمونه از عقاید «جریان تکفیری» را بنویسید.
(دی ۱۴۰۴)
۲۰۶. بزرگ ترین ضربه جریان تکفیری بر پیکره اسلام چه بود؟
۲۰۷. عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) در برآوردن حاجات انسان، در چه صورتی عین توحید می باشد؟
(شهریور انسانی ۱۴۰۰، شهریور خارج از کشور ۱۴۰۰ و خرداد انسانی ۹۹)
۲۰۸. عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) در برآوردن حاجات انسان، چه زمانی موجب شرک است؟
(شهریور ۱۴۰۸، دی ۹۹، دی و شهریور ۱۴۰۰، خرداد خارج از کشور ۹۹ و دی ۹۷)
۲۰۹. درخواست دعا از پدر و مادر برای سعادت مندی فرزندان در چه صورتی موجب شرک است؟
(خرداد ۱۴۰۲)
۲۱۰. مرز توحید و شرک در توانایی برآوردن حاجات انسان توسط دیگران، کجاست؟
(خرداد ۱۴۰۳)
۲۱۱. تنها گروهی از مسلمانان که درخواست از اولیای دین را شرک می دانند، کدام افراد هستند؟

چند گزینهای

۲۱۲. چرا خداوند تنها ولی و سرپرست جهان است؟
۱. زیرا خداوند تنها خالق جهان است.
۲. زیرا خداوند تنها مالک جهان است.
۲۱۳. اگر خداوند پیامبر اکرم (ص) را ولی انسان ها معرفی می کند، به چه معناست؟
۱. خداوند ایشان را واسطه ولایت خود و رساننده فرمان هایش قرار داده است.
۲. خداوند بخشی از ولایت خود را به او واگذار کرده است.
۲۱۴. در اسلام بدون اعتقاد به چه چیزی، هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد؟
۱. توحید و یکتاپرستی
۲. معاد و آخرت
۲۱۵. با گفتن کدام عبارت، فرد در زمره برادران و خواهران دینی قرار می گیرد؟
۱. «الله اکبر»
۲. «لا اله الا الله»
۲۱۶. اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگری نیز هستند که تدبیر امور موجودات را برعهده دارند، بیانگر کدام مرتبه از شرک است؟
۱. شرک در ولایت
۲. شرک در ربوبیت
۲۱۷. کسی که برای آموختن نزد معلم می رود، یا برای درمان به پزشک مراجعه می کند.....
۱. دچار شرک شده است.
۲. به قانون الهی علیت عمل کرده است.
۲۱۸. آیه شریفه «الله خالق کلّ شئی» به کدام یک از مراتب توحید برمی گردد؟
(دی انسانی ۱۴۰۰)
۱. توحید در خالقیت
۲. توحید در مالکیت
۲۱۹. عبارت «جهان از مبداهای و اصل های متعدد پدید آمده و به اصل های متعدد باز می گردد.» با کدام گزینه ارتباط دارد؟
(خرداد معارف ۱۴۰۳)
۱. توحید در ربوبیت
۲. شرک در خالقیت

☆ ۲۲۰. اینکه خداوند پدیده نیست، مفهوم مندرج در کدام عبارت قرآنی است؟

۱. ﴿لَمْ يَلِدْ﴾ ۲. ﴿لَمْ يُولَدْ﴾

☆ ۲۲۱. طبق آیات قرآن کریم چرا نباید غیر از خداوند سرپرستی گرفت؟

۱. ﴿اللَّهُ الضَّمَدُ* لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ﴾ ۲. ﴿خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ﴾
۳. ﴿لَا يَمْلِكُونَ لِنَفْسِهِمْ نَفْعًا وَ لَا ضَرًّا﴾

۲۲۲. اگر گفته شود: «حق تصرف از آن خداست» بر کدام مرتبه اشاره دارد و برخاسته از کدام مرتبه توحید است؟

۱. مالکیت - خالقیت ۲. ولایت - مالکیت ۳. ولایت - خالقیت

۲۲۳. از آیه شریفه ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ﴾ کدام موضوع دریافت می‌گردد؟

۱. مالک حقیقی و اصلی جهان خدای واحد است، زیرا بر آن ولایت دارد.
۲. از آنجا که خداوند تنها رب جهان است، پس تنها مالک آن نیز هست.
۳. صاحب و مالک جهان هستی خداوند است و تمام آن، از آن اوست.

۲۲۴. «خداوند است که جهان را اداره می‌کند»، مؤید کدام مرتبه توحید است؟

۱. مالکیت ۲. ولایت ۳. ربوبیت

☆ ۲۲۵. مرتبه‌ای از توحید که در عبارت قرآنی ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ مطرح شده است، نشأت‌گرفته از کدام مرتبه توحیدی است؟

۱. ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ﴾
۲. ﴿خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ﴾
۳. ﴿وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾

(خرداد ۱۴۰۴ و خرداد معارف ۱۴۰۰ با اندکی تغییر)

۲۲۶. عبارت قرآنی ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ...﴾ بیانگر کدام گزینه است؟

۱. توحید در مالکیت ۲. توحید در ربوبیت ۳. توحید در ولایت ۴. توحید عملی

(کنکور زبان ۹۸)

۲۲۷. چه کسانی بزرگ‌ترین ضربه را بر پیکر اسلام وارد کرده‌اند و اعتقاد غیرعقلانی آنان چیست؟

۱. مشرکان - طلب دعا و درخواست شفاعت را شرک می‌دانند. ۲. تکفیری‌ها - طلب دعا و درخواست شفاعت را شرک می‌دانند.
۳. مشرکان - استغفار پیامبران در حق منافقان را مؤثر می‌دانند. ۴. تکفیری‌ها - استغفار پیامبران در حق منافقان را مؤثر می‌دانند.

۲۲۸. آیه شریفه ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ به کدام یک از مراتب توحیدی اشاره دارد؟

۱. توحید در خالقیت ۲. توحید در ربوبیت ۳. اصل و حقیقت توحید

۲۲۹. مرز شرک و توحید در کدام گزینه تبیین شده است؟

۱. توانایی‌ها را صرفاً به زمان حیات دنیوی اولیای دین محدود بدانیم.
۲. توانایی‌ها را مستقل از خدا یا به اذن خدا بدانیم.

کشف ارتباط

(خرداد انسانی ۱۴۰۴)

☆ ۲۳۰. ارتباط هریک از مفاهیم زیر را کشف کنید (یکی از موارد سمت چپ اضافی است).

۱. توحید در خالقیت	آ. هدایت عمومی موجودات توسط خداوند
۲. شرک در ربوبیت	ب. تنها مبدأ جهان بودن خداوند
۳. توحید در مالکیت	پ. انسانی امروز، جهان را ملک خود تلقی می‌کند.
۴. توحید در ربوبیت	ت. عبارت قرآنی ﴿أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى﴾ از قول فرعون
۵. شرک در مالکیت	

۲۳۱۰

ارتباط موارد سمت راست و چپ را تعیین کنید. (در سمت چپ یک مورد اضافی است.)

(خرداد ۱۴۰۳)

۱. توحید در ولایت	آ. آفرینش جهان توسط چند مبدأ
۲. شرک در ربوبیت	ب. «پرورش دهنده حقیقی» بودن خداوند
۳. توحید در ربوبیت	پ. حق تصرف خداوند در امور عالم
۴. شرک در خالقیت	

۲۳۲۰

هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ، ارتباط دارد؟ (در سمت چپ یک مورد اضافی است.)

(دی ۱۴۰۳)

۱. توحید در ربوبیت	آ. اعتقاد به این که موجودات، همه مخلوق خدا هستند.
۲. توحید در عبادت	ب. تدبیر امور همه مخلوقات، تنها به دست خداست.
۳. توحید در ولایت	پ. چون خدا تنها خالق جهان است، پس تنها مالک آن نیز هست.
۴. توحید در خالقیت	ت. مخلوقات جز به اجازه خدا نمی توانند در جهان تصرف کنند.
۵. توحید در مالکیت	

۲۳۳۰

هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

۱. توحید در خالقیت	آ. حق تصرف و تغییر در جهان تنها شایسته خداست.
۲. شرک در ربوبیت	ب. اداره جهان و هدایت آن به سوی مقصد معین شده، به اذن خداست.
۳. شرک در مالکیت	پ. تصور چند خدا که با همکاری یکدیگر جهان را آفریده اند.
۴. توحید در ولایت	ت. کسی گمان کند می تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند.
۵. شرک در ولایت	ث. اعتقاد به این که علاوه بر خدا و در کنار او، دیگران هم صاحب بخشی از جهان اند.
۶. توحید در ربوبیت	ج. کسانی معتقد باشند خودشان حق تصرف در جهان را دارند.
۷. شرک در خالقیت	

۲۳۴۰

هر یک از عبارات قسمت «الف» با کدام یک از مراتب توحید در قسمت «ب» ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

(خرداد ۹۹)

۱. توحید در ربوبیت	آ. خداوند در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.
۲. توحید در مالکیت	ب. مخلوقات فقط به اذن خدا در جهان تصرف می کنند.
۳. توحید در خالقیت	پ. تدبیر و پرورش مخلوقات در دست پروردگار است.
۴. توحید در ولایت	

۲۳۵. کدام یک از موارد سمت راست با موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.) (دی انسانی ۱۴۰۰، شهریور انسانی ۹۹ و ۱۴۰۰)

آ. تدبیر امور جهان، مستقل از خداوند	۱. شرک در خالقیت
ب. حق تصرف در جهان در کنار خداوند	۲. توحید در ولایت
پ. اعتقاد به چند خالق برای جهان	۳. شرک در ربوبیت
	۴. شرک در ولایت

۲۳۶. هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

آ. ﴿عَالِهِمْ مِنْ دُونِهِ مَنْ وَلِيَ﴾	۱. ﴿لَا يَمْلِكُونَ لِنَفْسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾
ب. ﴿أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾	۲. ﴿وَ هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾
پ. ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾	۳. ﴿وَ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ﴾
	۴. ﴿لَا يَشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾

۲۳۷. هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.) (ترکیبی با درس ۱)

آ. ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾	۱. ﴿وَ اللَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾
ب. ﴿وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾	۲. ﴿فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ﴾
پ. ﴿أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ﴾	۳. ﴿مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَ رَأَيْتُ اللَّهَ...﴾
	۴. ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾

مفاهیم و اصطلاحات

۲۳۸. اصل و حقیقت توحید:

۲۳۹. شرک:

۲۴۰. انسان مشرک:

۲۴۱. توحید در خالقیت:

۲۴۲. توحید در مالکیت:

۲۴۳. توحید در ولایت:

۲۴۴. رب:

۲۴۵. توحید در ربوبیت:

۲۴۶. شرک در خالقیت:

۲۴۷. شرک در مالکیت:

۲۴۸. شرک در ولایت:

۲۴۹. شرک در ربوبیت:

۲۵۰. جریان تکفیری:

۲۵۱. صمد:

(خرداد ۱۴۰۱، خرداد انسانی ۹۹ و ۱۴۰۰ و خرداد خارج از کشور ۹۹)

(دی معارف ۱۴۰۰)

(شهريور ۱۴۰۳، خرداد خارج از کشور ۱۴۰۲، خرداد انسانی ۱۴۰۱ و دی خارج از کشور ۹۹)

(دی انسانی ۱۴۰۴، دی انسانی ۱۴۰۲ و دی معارف ۹۷)

(دی معارف ۱۴۰۱، دی معارف ۱۴۰۲ و شهريور ۹۸)

(خرداد انسانی ۱۴۰۰ و دی معارف ۹۷)

(شهريور انسانی ۱۴۰۳ و خرداد انسانی ۱۴۰۱)

(شهريور ۱۴۰۴، دی ۱۴۰۴، دی انسانی خارج از کشور ۹۹، خرداد معارف ۱۴۰۲، دی معارف ۱۴۰۱ و خرداد معارف ۹۹)

(شهريور معارف ۱۴۰۰)

پاسخ پند

۲۵۲. توحید در خالقیت را توضیح دهید. (شهریور انسانی ۱۴۰۴)
۲۵۳. توحید در ولایت را به طور کامل شرح دهید. (شهریور انسانی ۱۴۰۳)
۲۵۴. رسول خدا (ص) در آغاز رسالت، چگونه مردم را به توحید دعوت می‌کردند؟
۲۵۵. گفتن عبارت «لا اله الا الله» چه شرايطی را برای شخص تازه مسلمان به وجود می‌آورد؟
۲۵۶. پایبندی به جمله «لا اله الا الله» چه اثری بر زندگی شخص تازه مسلمان می‌گذارد؟
۲۵۷. آیا معرفی پیامبر اکرم (ص) به عنوان ولی انسان‌ها، به معنای واگذاری ولایت خداوند به ایشان است؟ چرا؟ (دی انسانی ۱۴۰۲)
۲۵۸. با پذیرش توحید در ربوبیت، نقش انسان در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات قابل قبول است یا خیر؟ با مثال توضیح دهید. (شهریور انسانی ۱۴۰۳)
۲۵۹. در بحث «توحید در ربوبیت»، هنگامی که کشاورز رابطه خود را با خداوند بررسی می‌کند، به چه نتایجی می‌رسد؟ (دی ۱۴۰۱)
۲۶۰. در چه صورت اعتقاد به توانایی پیامبر (ص) در برآوردن حاجات موجب شرک می‌گردد؟ (شهریور انسانی ۱۴۰۵، خرداد ۹۹ و دی انسانی ۱۴۰۰)
۲۶۱. عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) در برآوردن حاجات در چه صورت عین توحید است؟ (خرداد انسانی ۹۹)
۲۶۲. چرا خداوند تنها خالق جهان است و در این کار شریکی ندارد؟ (صحیح نبودن تصور چند خدایی را توضیح دهید) (دلیل بیاورید که چرا خداوند در «آفرینش جهان» شریکی ندارد؟) (شهریور ۱۴۰۳، شهریور انسانی ۱۴۰۲، خرداد خارج از کشور ۹۸ و دی معارف ۱۴۰۰)
۲۶۳. آیا توسل به پیامبران و معصومین (ع) برای اجابت خواسته‌ها موجب شرک است؟ توضیح دهید. (دی خارج از کشور ۹۹، دی انسانی ۹۷ یا تقییر)
۲۶۴. رابطه علیت میان پدیده‌های مادی و معنوی به چه معناست؟ مثال بزنید.
۲۶۵. آیا توانایی پیامبر (ص) در شفا بخشی و دادن حاجت به زمان حیات دنیوی ایشان اختصاص دارد؟ چرا؟
۲۶۶. تفکر غلط جریان مشهور به «جریان تکفیری» درباره توحید و شرک را توضیح دهید. (دو مورد از اعتقادات جریان تکفیری‌ها در مبحث توحید و شرک را بیان کنید.) (دی ۱۴۰۲ و دی ۱۴۰۳)
۲۶۷. عقیده بر توانایی پیامبر (ص) و اولیای دین (ع) در برآوردن حاجات انسان چه زمانی موجب شرک و چه زمانی عین توحید است؟ (مرزهای توحید و شرک در زمینه شفا بخشی بیمار توسط پیامبر (ص) و اولیای دین (ع) را توضیح دهید.) (خرداد ۹۸، دی انسانی ۹۹ و دی ۱۴۰۰)
۲۶۸. مرز توحید و شرک چیست؟ (کجاست؟)
۲۶۹. آیا درخواست از اولیای الهی (ع) در برآوردن حاجات انسان با توحید منافات دارد؟ توضیح دهید. (خرداد ۱۴۰۰)

درک مطلب

● با توجه به متن‌های زیر، به سؤالات زیر پاسخ دهید:

۲۷۰. امیرعلی دانش‌آموز پایه دوازدهم است. او ضمن مطالعه کامل و دقیق متن کتاب‌های درسی و تلاش شبانه‌روزی، برای موفقیت در امتحانات نهایی و کنکور، به اولیای الهی از جمله امام حسین (ع) متوسل شده است. کیوان دوست امیرعلی به او می‌گوید: به نظر من کار تو اشکال دارد و نوعی شرک است و با توحید منافات دارد. بهتر است فقط با تلاش خودت و با امید به خداوند منتظر نتیجه باشی. (خرداد ۱۴۰۴)
- در چه صورتی کار امیرعلی «شرک آلود» و در چه صورتی «توحیدی» است؟
۲۷۱. اگر شخصی بر این باور باشد که جهانی به این عظمت را نمی‌توانیم حاصل کار یک نفر بدانیم و مثل پروژه‌های بزرگی است که بشر انجام می‌دهد و میان چندین نفر تقسیم شده است و هر شخص مسئولیت ساخت و تولید بخشی از آن را به عهده گرفته است. از طرف دیگر نیز می‌پندارد که امکان مدیریت و سازماندهی دنیایی به این بزرگی هم صرفاً از یک نفر ساخته نیست و جهان هم مثل شرکت‌های بزرگی که در جهان وجود دارد به بخش‌هایی تقسیم شده و هر بخش برای خودش مالک و مدیری جداگانه دارد. در این متن به چه مراتبی از شرک اشاره شده است؟
۲۷۲. شخص کشاورزی با دقت فراوان در کار خود، سعی در کاشت نهال میوه دارد و در فراهم کردن شرایط لازم، مانند آبیاری به مقدار کافی و انتخاب خاک همیشه مرطوب و شرایط نور مناسب تلاش می‌کند. هنگامی که رابطه‌اش را با دیگران که نقشی در کشت او نداشته‌اند و سپس با خدا بررسی می‌کند، به ترتیب به چه نتایجی دست می‌یابد؟
۲۷۳. اگر کسی فرزندش دچار بیماری سخت و صعب‌العلاجی است و برای این کار علاوه بر این که به پزشک‌های مختلف مراجعه می‌کند برای شفای فرزندش به حرم امام رضا (ع) می‌رود تا از ایشان درخواست شفا بخشی کند. حرکت این شخص در چه صورتی شرک و در چه صورتی توحید است؟

سؤالات CIP

آیات و احادیث

۲۷۴. بعد از استفهام انکاری آیه ۱۶ سوره رعد که می‌فرماید: «قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَ الْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَ النُّورُ...» به کدام مرتبه از شرک اشاره شده است؟

۲۷۵. امام علی (ع) بعد از این‌که در مناجات خود به خداوند عرضه می‌دارد: «خدای من! تو همان‌گونه‌ای که من دوست دارم» چه درخواستی از خدا دارد؟

صحیح / غلط

۲۷۶. اعتقاد به این‌که خداوند در تصرف جهان شریک و همتایی ندارد، اصل و حقیقت توحید است.

۲۷۷. اعتقاد به این‌که خداوند در اداره جهان شریک و همتایی ندارد، توحید در ربوبیت است.

پاسخ کوتاه

۲۷۸. عبارت قرآنی «... وَ لَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدٌ» مؤخر از کدام مرتبه از توحید است؟

۲۷۹. علت اجازه داشتن حق استفاده از چیزی، مؤید کدام مرتبه از توحید است؟

چند گزینه‌ای

۲۸۰. خاستگاه آیه «قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ» در آیه ۱۶ سوره رعد کدام است؟

۱. «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» ۲. «وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ»

۳. «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ» ۴. «وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ»

۲۸۱. اگر بگوییم: «خداوند زاده نشده است» این گزاره نشأت‌گرفته از کدام صفت الهی است؟

۱. «وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ» ۲. «لَمْ يُولَدْ» ۳. «لَمْ يَلِدْ» ۴. «اللَّهُ الصَّمَدُ»

۲۸۲. آن‌جا که می‌خوانیم: «... [حتی] اختیار سود و زیان خود را ندارند» نشانگر عدم کدام ویژگی است؟

۱. ولایت ۲. مالکیت ۳. ربوبیت ۴. خالقیت

کشف ارتباط

۲۸۳. هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است).

آ. «مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ»	۱. «وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ»
ب. «أَفَأَتَّخِذُهُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ»	۲. «وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ»
پ. «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ»	۳. «وَلَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدٌ»
	۴. «لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ أَعْمَاءٌ وَلَا ضَرَاءٌ»

مفاهیم و اصطلاحات

۲۸۴. اصل اساسی توحید

۲۸۵. رابطه علیت مادی و معنوی

پاسخ بلند

۲۸۶. باور و اعتقاد به توحید در خالقیت، مالکیت، ولایت و ربوبیت هریک به ترتیب چه تأثیری در زندگی ما می‌گذارد؟

درک مطلب

۲۸۷. سعید به طور هفتگی در مراسم روضه امام حسین (ع) شرکت می‌کند و با حاجت خواستن از آن حضرت، به ایشان توسل می‌جوید. روزی یکی از دوستان مدرسه را به این مراسم دعوت کرد؛ اما دوستش با مطرح نمودن این شبهه که: «آیا درخواست از امام حسین (ع) شرک نیست؟» از شرکت در مراسم امتناع ورزید. سعید پاسخ داد: «مگر درخواست از پزشک یا معلم شرک است؟ واضح است که چنین نیست. پس درخواست از اولیای دین هم شرک نیست.»

آ. سعید از کدام نوع رابطه میان پدیده‌ها در استدلال خود استفاده کرد؟

ب. شبهه دوست او در چه صورتی وارد است و مصداق شرک می‌شود؟

تکمیل نمودار

۲۸۸

ترکیبی

۲۸۹. هریک از عبارات قرآنی سمت راست با کدام یک از عبارات شریفه سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است). (ترکیبی یا درس ۱)

۱. «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ»	آ. «وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ»
۲. «فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ»	ب. «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»
۳. «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ»	پ. «أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ»
۴. «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتَ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ...»	

۲۹۰. عبارات قرآنی زیر به کدام مرتبه از توحید اشاره دارد؟ (ترکیبی یا درس ۱)

آ. «وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»

ب. «كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»

ج. «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»

۲۹۱. اگر بگوییم خداوند ذاتاً موجود است، کدام عبارت قرآنی یاری‌رسان ما خواهد بود؟ (ترکیبی یا درس ۱)

۱. «لَمْ يُولَدْ»

۲. «لَمْ يَلِدْ»

۳. «اللَّهُ الصَّمَدُ»

۴. «كُفُوًا أَحَدٌ»

۱۲۰ | زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و چون خداوند حقیقتی نامحدود دارد، در نتیجه ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.

۱۲۱ | لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است، از آن جا که ذات خداوند حقیقتی نامحدود و ذهن انسان‌ها محدود است، بنابراین ما نمی‌توانیم به ذات او احاطه پیدا کرده و او را بشناسیم.

۱۲۲ | (ب) نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

گزینه ۱

(ب) درباره آغاز و پایان این هستی پهناور

۱۲۳ | (آ) نیازمندی جهان به خدا در بقا

(ب) اول: بنا اجزای عمارت را به وجود نیاورده است و کار او فقط جابه‌جا کردن مصالح و چینش آن‌ها است. اما خداوند خالق مصالح و خواص آن و حتی خالق خود بتاست. دوم: عمارت با ساخته شدن از بتا بی‌نیاز می‌شود اما موجودات چنین نیستند و پس از پیدایش نیز هم‌چنان، مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند.

۱۲۴ | (آ) تفاوت در این است که نورهای معمولی منشأ مادی دارند اما خداوند از نورهایی نیست که از اجسام ناشی می‌شوند، یعنی منشأ مادی دارند. شباهت در این است که نور آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود. (ب) یعنی تمام موجودات وجود خود را از خدا می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و یا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است.

۱۲۵ | (آ) علم و قدرت الهی

(ب) معرفت عمیق و والا که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند.

۱۲۶ | گزینه ۱

۱۲۷ | برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند.

۱۲۸ | غلط (مفهوم بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی» بیانگر مقدمه دوم استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش است؛ یعنی پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند پدیده‌آورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد).

۱۲۹ | غلط (طبق آیه «اللّه نور السماوات و الارض ...»، هر چیزی در جهان تجلی صفات خداوند و آیه‌ای از آیات الهی است.)

۱۳۰ | صحیح

۱۳۱ | افزایش خودشناسی - افزایش بندگی

۱۳۲ | اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت او

۱۳۳ | دقت و اندیشه در نگریستن به جهان هستی (تفکر دقیق)

۱۳۴ | گزینه ۲

۱۳۵ | گزینه ۲

۱۳۶ | گزینه ۳

۱۳۷ | گزینه ۲

۱۳۸ | گزینه ۱

۱۳۹ | (آ) ۲

(ب) ۴

(ب) ۳

(ت) ۱

۱۴۰ | ما و همه پدیده‌های جهان، در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد، این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

۱۴۱ | تفاوت: خداوند از نورهایی نیست که از اجسام ناشی می‌شوند، یعنی منشأ مادی دارند. (یا خدا نور هستی است و هستی‌بخش است، اما نورهای دیگر روشنی‌بخش هستند، نه هستی‌بخش.) شباهت: نور آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود.

۱۴۲ | (آ) موضوعات محدود

(ب) نادرست- زیرا لازمه شناخت هر چیزی، احاطه و دسترسی به آن است. خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه ذهن محدود ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.

۱۴۳ | درک بیشتر فقر و نیاز

یگانه بی‌همتا

۱۴۴ | توحید در خالقیت | ۱۴۵ | توحید در مالکیت

۱۴۶ | (آ) توحید در مالکیت

(ب) از آنجا که خداوند تنها خالق جهان است پس تنها مالک آن نیز هست زیرا هر کس که چیزی را پدید آورد، مالک آن است.

۱۴۷ | توحید در ولایت | ۱۴۸ | توحید در ربوبیت

۱۴۹ | توحید در خالقیت | ۱۵۰ | توحید در مالکیت

۱۵۱ | توحید در ولایت | ۱۵۲ | توحید در ولایت

۱۵۳ | توحید در ربوبیت | ۱۵۴ | توحید در ربوبیت

۱۵۵ | شرک در خالقیت | ۱۵۶ | شرک در ولایت

۱۵۷ | شرک در ربوبیت | ۱۵۸ | شرک در مالکیت

۱۵۹ | خالق جهان باشد

۱۶۰ | خودش را ندارد - سرپرست و ولی دیگران باشد

۱۶۱ | زیرا اختیار سود و زیان خود را هم ندارند.

۱۶۲ | در صورتی که آن‌ها شریک‌هایی برای خدا قرار دهند که آن شریکان مثل خداوند آفرینی داشته باشند.

۱۶۳ | توحید در خالقیت

۱۶۴ | اصل و حقیقت توحید

۱۶۵ | خداوند همتایی ندارد. (خداوند یکتا است.) (اصل توحید)

۱۶۶ | «مرا این عزت بس که بنده تو باشم و این افتخار بس که تو پروردگار منی.»

۱۶۷ | توحید در ربوبیت

۱۶۸ | زیرا خداوند بی‌نیاز است. (الله الصمد)

۱۶۹ | غلط (شرک در خالقیت است.)

۱۷۰ | غلط (چنین اجازه‌ای به معنی واگذاری نیست.)

۱۷۱ | صحیح

۱۷۲ | غلط (مهم‌ترین اعتقاد دینی که بدون اعتقاد به آن هیچ اعتقاد دیگری اعتبار ندارد، توحید است.)

۱۷۳ | غلط (جمله «لا اله الا الله» فقط یک شعار نیست، بلکه پایبندی به آن لازم است.)

۲۴۴ | رب: به معنای مالک و صاحب اختیاری که تدبیر و پرورش مخلوقات به دست اوست.

۲۴۵ | ربّ به معنای مالک و صاحب اختیاری است که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اوست. هر کس که خالق و مالک و ولی چیزی باشد می تواند آن را تدبیر کرده و پرورش دهد. از آن جا که خداوند تنها خالق و مالک و ولی جهان است، تنها ربّ هستی نیز می باشد. اگر کسی معتقد باشد که این جهان را چند خالق آفریده اند گرفتار شرک در خالقیت شده است.

۲۴۷ | اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگران هم مالک بخشی از جهان هستند.

۲۴۸ | اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که سرپرستی جهان را برعهده دارند و خودشان حق تصرف در جهان را دارا هستند.

۲۴۹ | اعتقاد به این که علاوه بر خداوند و در کنار او، دیگرانی نیز هستند که تدبیر امور موجودات را برعهده دارند. اگر کسی در کنار ربوبیت الهی، برای خود یا سایر مخلوقات حساسی جداگانه باز کند و گمان کند که کسی می تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند گرفتار شرک شده است.

۲۵۰ | پیروان این جریان فکری خشک و غیرعقلانی، با تفکر غلطی که درباره توحید و شرک دارند، هر مسلمانی را که مانند آن ها نمی اندیشد، مشرک و کافر می خوانند و گاه کشتن او را واجب می شمارند، پیروان این جریان می گویند توسل به پیامبران و معصومین شرک است، طلب دعا و شفیع قرار دادن برای این که خدا انسان را ببخشد، شرک است و معتقدند این گونه افراد کافر هستند و مسلمان محسوب نمی شوند. ۲۵۱ | صمد در لغت به دو معناست: اول به معنای شخص بزرگی است که نیازمندان برای رفع نیاز خود به سوی او می روند و دوم به معنای چیزی است که توخالی نیست بلکه پُر (کامل) است. (برگرفته از راهنمای معلم)

۲۵۲ | معتقد باشیم خداوند تنها مبدأ و خالق جهان است، موجودات همه مخلوق او هستند (۵/۰) و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد. (۵/۰)

۲۵۳ | هر کس مالک چیزی باشد، حق تصرف و تغییر در آن چیز را دارد، اما دیگران بدون اجازه وی نمی توانند در آن تصرف و یا از آن استفاده کنند. به این حق تصرف، ولایت و سرپرستی می گویند. از آن جا که خداوند، تنها مالک جهان است، تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات، جز به اجازه او نمی توانند در جهان تصرف کنند. چنین اجازه ای به معنای واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست، بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است. ۲۵۴ | رسول خدا (ص) از همان آغاز رسالت خود، از مشرکان می خواست با گفتن جمله «لا اله الا الله» دست از شرک و بت پرستی بردارند و به خدای یگانه ایمان آورند.

۲۵۵ | با گفتن این عبارت تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می شود و دفاع از حقوق او بر دیگر مسلمانان واجب می گردد و در زمره برادران و خواهران دینی قرار می گیرد.

۲۵۶ | پابندی به آن، همه زندگی فرد مسلمان را در رابطه با خدا، خویش، خانواده، اجتماع و دیگر مخلوقات تغییر می دهد.

۲۵۷ | از آنجا که خداوند، تنها مالک و سرپرست جهان هست و مخلوقات، جز به اجازه او نمی توانند در جهان تصرف کنند. چنین اجازه ای به معنای واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست، بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است.

۲۵۸ | بله؛ توحید در ربوبیت بدان معنا نیست که موجودات، به خصوص انسان، نقشی در پرورش و تدبیر سایر مخلوقات ندارند؛ باغبانی که زحمت می کشد و به پرورش درختان اقدام می کند، رشد این درختان نتیجه تدبیر اوست. بلکه توحید در ربوبیت بدین معناست که این باغبان و تدبیرش همه از آن خدا و تحت تدبیر او هستند.

۲۵۹ | کشاورز وقتی رابطه خود را با خدا بررسی می کند، می بیند که هم خودش و هم نیرو و توانش از آن خداست و کشت و زرع او براساس استعدادی که خداوند در آن قرار داده رشد کرده و محصول داده است. در نتیجه، درمی یابد که زارع حقیقی و پرورش دهنده اصلی زراعت او خداست و باید شکرگزار او باشد.

۲۶۰ | عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن ها و مستقل از خدا بدانیم.

۲۶۱ | اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است.

۲۶۲ | این تصور که چند خدا وجود دارد و هر کدام خالق بخشی از جهان اند، یا با همکاری یکدیگر این جهان را آفریده اند، به معنای آن است که هر کدام از آن ها محدود و ناقص هستند و به تنهایی نمی توانند کل جهان را خلق کنند. هم چنین به معنای آن است که هر یک از خدایان کمالاتی دارند که دیگری آن کمالات را ندارد و گرنه عین همدیگر می شوند و دیگر چند خدا نیستند. چنین خدایان ناقصی، خود، نیازمند هستند و هر یک از آن ها به خالق کامل و بی نیازی احتیاج دارد که نیازش را برطرف نماید. پس تصور چند خدایی صحیح نیست و خدای واحد، آفریننده جهان است.

۲۶۳ | خیر و لا و خداوند رابطه علیت رامیان پدیده های جهان حاکم کرده است. آتش موجب گرما و روشنی و دارو سبب شفا و بهبودی است. پزشک وسیله درمان، معمار عامل بنای ساختمان و معلم نیز وسیله تعلیم و تربیت است. در امور معنوی نیز همین گونه است. دعا سبب آمرزش، صدقه موجب دفع بلا و صلّه رحم موجب افزایش طول عمر است. همه این روابط توسط خود خداوند طراحی شده و به اذن و اراده او صورت می گیرد. بنابراین کسی که برای آموختن نزد معلم می رود یا برای درمان به پزشک مراجعه می کند، نه تنها معلم و پزشک را شریک خداوند قرار نداده، بلکه به قانون الهی عمل کرده است. ثانیاً همان گونه که درخواست از پزشک برای درمان بیمار یا توجیه منافاتی ندارد، درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته ها نیز منافاتی با توحید ندارد زیرا پزشک به واسطه استفاده از اسباب مادی و اولیای الهی به واسطه اسباب غیرمادی و به اذن خداوند این کار را انجام می دهند.

۲۷۳ | عقیده به توانایی امامان (ع) در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم، اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم عین توحید است.

۲۷۴ | شرک در خالقیت

۲۷۵ | مرأهمان‌گونه قرار ده که تو دوست داری.

۲۷۶ | غلط (اعتقاد به این‌که خداوند در تصرف جهان شریک و همتایی ندارد، توحید در ولایت است).

۲۷۷ | صحیح

۲۷۸ | توحید در مالکیت

۲۷۹ | توحید در مالکیت

۲۸۰ | گزینه ۴

۲۸۱ | گزینه ۴

۲۸۲ | گزینه ۲

۲۸۳ | ۳، ۴، ۲ (پ)

۲۸۴ | توحید به معنای اعتقاد به خدای یگانه است؛ یعنی خدایی همتاست و شریکی ندارد و این بیانگر اصل و حقیقت توحید (اصل اساسی توحید) است.

۲۸۵ | رابطه‌ای که خداوند میان پدیده‌های جهان حاکم کرده است؛ یعنی هر پدیده‌ای دارای علت است. در امور مادی مانند این‌که آتش موجب گرما و روشنی و ... است و در امور معنوی نیز دعا سبب آفرینش و ... می‌شود.

۲۸۶ | (۱) کسی که باور دارد خداوند خالق او و جهان است، می‌فهمد خالق انسان از هرکس دیگری بهتر و بیشتر از نیازها و ویژگی‌های مخلوق خود با خبر است و بهتر از هرکس دیگری می‌تواند مسیر درست زندگی را برای او ترسیم کند. از این رو، تابع فرامین او خواهد بود.

(۲) کسی که به مالکیت خدا بر خود و جهان باور دارد، دل به مال و دارایی‌های خود نمی‌بندد، زیرا می‌داند هرچه دارد از آن خداست و از این رو از بذل جان و مال در آن جایی که خداوند خواهان آن است، دریغ نمی‌کند.

(۳) کسی که به ولایت الهی باور دارد زیر سلطه ظالمان و ستمگران نمی‌رود و ...

(۴) کسی که به ربوبیت خداوند باور دارد، در زندگی گرفتار استرس و نگرانی و ... نخواهد شد. زیرا می‌داند اداره این جهان به دست خداوند حکیم است. اگر مطابق دستورات او عمل کنیم، ما را در بهترین مسیر پیش خواهد برد.

۲۸۷ | (ا) رابطه علت

(ب) وقتی که این توانایی را از خود اولیای دین و مستقل از خدا بدانیم.

۲۸۸ | شرک در مالکیت

۲۸۹ | ۱ (ا) ۴ (ب) ۲ (پ)

۲۹۰ | (ا) اصل و حقیقت توحید

(ب) توحید در ربوبیت

(پ) توحید در خالقیت

۲۹۱ | گزینه ۱

۲۹۴ | خداوند رابطه علت را میان پدیده‌های جهان حاکم کرده است. آتش موجب گرما و روشنی و دارو سبب شفا و بهبودی است. پزشک وسیله درمان، معمار عامل بنای ساختمان و معلم نیز وسیله تعلیم و تربیت است. در امور معنوی نیز همین‌گونه است. دعا سبب آفرینش، صدقه موجب دفع بلا و صلّه رحم موجب افزایش طول عمر است.

همه این روابط توسط خود خداوند طراحی شده و به اذن و اراده او صورت می‌گیرد. بنابراین، کسی که برای آموختن نزد معلم می‌رود یا برای درمان به پزشک مراجعه می‌کند، نه تنها معلم و پزشک را شریک خداوند قرار نداده، بلکه به قانون الهی عمل کرده است.

۲۹۵ | خیر؛ این توانایی تنها به زمان حیات دنیوی پیامبر (ص) اختصاص ندارد و پس از رحلت ایشان نیز استمرار دارد. به عبارت دیگر روح مطهر رسول خدا (ص) پس از رحلت زنده است و می‌تواند به انسان‌ها یاری برساند.

۲۹۶ | پیروان این جریان فکری خشک و غیرعقلانی با تفکر غلطی که درباره توحید و شرک دارند، هر مسلمانی را که مانند آن‌ها نمی‌اندیشد، مشرک و کافر می‌خوانند و گاه کشتن او را واجب می‌شمارند. پیروان این جریان می‌گویند، توسل به پیامبران و معصومین شرک است. طلب دعا و شفیع قرار دادن دیگران برای این‌که خدا انسان را ببخشد، شرک است و هم‌چنین معتقدند این‌گونه افراد کافر هستند و مسلمان محسوب نمی‌شوند.

۲۹۷ | عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم. اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است و از این جهت مانند اثر شفا بخشی داروست که خداوند به آن بخشیده است.

۲۹۸ | عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم. اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است و از این جهت مانند اثر شفا بخشی داروست که خداوند به آن بخشیده است.

۲۹۹ | خیر؛ عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم. اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است.

۳۰۰ | در صورتی که این توانایی را از خود امام حسین (ع) و مستقل از خداوند بدانند شرک است. اما این توانایی را صرفاً از خداوند و انجام آن را با درخواست امام از خداوند و به اذن خداوند بدانند عین توحید است.

۳۰۱ | شرک در خالقیت - شرک در مالکیت - شرک در ربوبیت

۳۰۲ | ابتدا می‌بیند که این کشت حاصل دسترنج خودش است اما سپس می‌بیند که هم خودش و هم نیرو و توانش از آن خداست و کشت و زرع او براساس استعدادی که خداوند در آن قرار داده، رشد کرده و محصول داده است. در نتیجه درمی‌یابد که زارع حقیقی و پرورش‌دهنده اصلی زراعت او خداست و باید شکرگزار او باشد.